

گزارش راهبردی

خطر تازه به دوران رسیده‌ها واکاوی ابعاد نوکیسگی در جامعه ایرانی

۱۱۱۱۱۱۱۱

خطر تازه به دوران رسیده‌ها؛

واکاوی ابعاد نوکیسگی در
جامعه ایرانی

خطر تازه به دوران رسیده‌ها!

واکاوی ابعاد نوکیسگی در جامعه ایرانی

کاری از: مرکز مطالعات راهبردی تربیت اسلامی

تهیه کننده: معاونت پژوهش و نشر

مؤلف: علی کرمی

نوبت چاپ: اول

تاریخ چاپ: خرداد ۱۳۹۵

طراحی جلد و صفحه آرایی: مجید انجیرانی

ویراستار: زهرا فتحی

آدرس: تهران، بزرگراه شهید باقری، بزرگراه رسالت شرق، خیابان رشید،

خیابان نوکار (۱۵۴)، خیابان شهیدان صادقی ۱۱۳، پلاک ۱۱۲

کدپستی: ۱۶۵۱۶۷۴۱۱۱

تلفن: ۷۶۷۰۲۴۴۵ _ ۷۶۷۰۲۴۵۹

نمابر: ۷۶۷۰۲۴۶۱

سامانه پیامکی: ۵۰۰۲۹۱۹۱۸

تارنما: <http://tarbiateslami.com>

پست الکترونیکی: research@tarbiateslami.com

حق چاپ برای مرکز محفوظ است.

پیشگفتار

مرکز مطالعات راهبردی تربیت اسلامی به عنوان یک نهاد تربیتی پیشرو، پیش‌برنده و الگو، بخشی از اتاق فکر تربیت اسلامی کشور است که با رویکرد تولید اندیشه و الگوسازی و با اولویت شجره طیبه صالحین فعالیت می‌کند و بر آن است تا با جذب افراد متعهد (مؤمن جهادی) و متخصص (دانشگاهی و حوزوی) و توانمندسازی و به‌کارگیری مؤثر ایشان در حوزه‌های مختلف تربیت اسلامی و ایجاد منظومه‌ای متشکل از مجموعه‌های متنوع آموزشی، پژوهشی و الگوسازی، نقش بسزایی را در تحقق آرمان‌های بلند انقلاب اسلامی ایفا نموده و به بازوی فکری نظام مقدس جمهوری اسلامی در حوزه تربیت نیروی تراز انقلاب اسلامی تبدیل گردد.

پژوهش پیش‌رو تلاشی است در راستای تحقق اهداف این مرکز، که با همکاری پژوهشگران و صاحب‌نظران و در راستای نقشه علمی مرکز آماده و تولید شده است، از این رو مدیریت پژوهش و نشر نیز می‌کوشد تا با پشتیبانی و حمایت از پژوهشگران و فعالان حیطه‌های مرتبط در مسیر رفع نیازهای پژوهشی و کاربردی انقلابی اسلامی گام بردارد.

معاونت پژوهش و نشر
مرکز مطالعات راهبردی تربیت اسلامی

فهرست

۹	چکیده
۱۲	مقدمه
۱۵	۱- ریشه نوکیسه
۱۷	۲- شاخص‌های اقتصادی نوکیسگی
۱۸	۳- شاخص‌های رفتاری نوکیسه در مقایسه با طبقه مرفه
۱۹	۴- تفاوت ثروت نوکیسه‌ها با طبقه ثروتمند
۲۱	۵- دلایل مذموم بودن
۲۳	۶- دلایل پیدایش نوکیسگان
۲۴	۶-۱- دلایل بنیادی و اولیه پیدایش نوکیسگی
۲۴	۶-۱-۱- تربیت خانوادگی و اجتماعی
۲۵	۶-۱-۲- نوع آموزش
۲۶	۶-۲- دلایل اقتصادی شکل‌گیری نوکیسگی
۲۷	۱- رانت
۲۹	۲- دلایل سیاسی نوکیسگی
۳۰	۳- نوسانات اقتصاد
۳۰	۴- دلالی و واسطه‌گری
۳۳	۵- استکبار جهانی و نوکیسگی
۳۴	الف- در دوران تحریم
۳۴	ب- در دوران پسا تحریم
۳۵	۶-۳- دلایل فرهنگی و روانی نوکیسگی
۳۸	۱- روشنفکر نمایان غرب‌گرا
۴۰	۲- سبک زندگی اسلامی و انقلابی و معضلی به نام نوکیسه
۴۲	۷- سن و تحصیلات نوکیسگان
۴۲	۸- طبقه نوکیسه در کشورهای دیگر
۴۴	۹- تأثیرات و پیامدهای رفتاری نوکیسگان
۴۴	۱- گسیختگی اجتماعی و از بین رفتن انسجام اجتماعی

۴۵	۲- اقتصاد واردات محور و غیر مولد
۴۵	۳- نوکیسه سالاری به جای مردم سالاری
۴۶	۴- پول، معیار فرهنگ می شود
۴۷	۵- طیفی دیدن نوکیسگی
۴۸	۱۰- رفتارشناسی نوکیسگان
۴۹	الف- وسایل اجرای نمایش نوکیسگی
۴۹	۱- مرض مصرف
۴۹	۲- مسابقه تنوع طلبی
۵۰	۳- خریدن همه چیز با پول
۵۰	۴- قمار، خودرو و خانه لوکس
۵۱	ب- جولانگاه های نوکیسگان
۵۱	۱- فضای مجازی
۵۱	۲- خیابان ها و معابر شهرها
۵۱	۱۱- علاج نوکیسگی
۵۲	۱۱- اقدامات پایین دستی و در سطح آحاد افراد جامعه و نهادهای تربیتی
۵۳	۱۱-۲- اقدامات بالادستی توسط ارگان های دولتی
۵۵	- نتیجه گیری
۵۸	- منابع

چکیده

نوکیسه‌ها و نوکیسگی از جمله مفاهیمی هستند که این روزها در محافل دورهمی - حال رسمی یا خودمانی - بعضاً موضوع بحث و گفت‌وگو بوده و نیز به طور معمول در خیابان‌ها و مهمانی‌ها و در همه ابعاد زندگی مدرن، مصادیق آن قابل مشاهده است. بی‌شک این پدیده و یا به عبارت صحیح‌تر معضل، دارای یکسری مختصات و ویژگی‌ها، مظاهر و نمود عینی و بیرونی و نیز علل و عوامل است. همچنین این سبک از زندگی و رفتار دارای تفاوت‌هایی با آن طبقه‌ای است که همه به عنوان طبقه مرفه، ثروتمند و یا دارا می‌شناسند. همچنین این سبک رفتاری دارای اثرات فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی مختلفی است که باید مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد. با توجه به این مهم در این گزارش مفهوم نوکیسه و ابعاد مختلف آن مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است.

ابتدا بعد لغوی مفهوم نوکیسگی را بررسی کرده و گفتیم که در فرهنگ‌های لغات، معانی‌ای چون نو دولت و نیز آنکه تازه به مال و دارائی رسیده برای نوکیسه آورده شده است. در واقع آنچه چیزی که در این بخش از تحلیل مهم است، این است که اولاً نوکیسه‌ها با طبقات مرفه و دارنده تفاوت دارند و دلیل آن هم این است که رفتارهای این قشر و خودنمایی‌ها و نمایش‌های خیابانی آن‌ها نشان می‌دهد که آنان از دارندگی و دارا شدن خود ذوق زده و هیجان زده هستند. از طرف دیگر دقت در معنای لغوی نوکیسه نشان می‌دهد که این افراد ظرفیت و گنجایش چنین تحول و جابه‌جایی را ندارند، بنابراین دچار اختلال رفتاری و احساسی هستند.

نوکیسه‌ها از نظر اقتصادی بیشتر متمایل به نمایش و تظاهر پولداری و دارندگی خود هستند و اصطلاحاً می‌خواهند دارندگی خود را فریاد بزنند و آن را به گوش همه برسانند. پول دار شدن این افراد سابقه‌ای یک نسلی دارد و نه بیشتر. از نظر رفتاری نیز این قشر فاقد آرامش روانی، رفتاری و احساسی هستند، بنابراین در اکثر رفتارهای خود عقلانی عمل نمی‌کنند بلکه مارک دوست، حق به جانب، عجل و بی‌توجه به دیگر افراد جامعه هستند.

نوکیسه‌ها وسایل لوکس و تزئینی‌ای مانند ماشین، لباس، جواهرات و ... را ثروت می‌دانند و به صورت احساسی و عاطفی و نه خردمندانه با پول برنامه‌ریزی می‌کنند و از نظر رفتار اجتماعی نیز از الگوی خاص و جاافتاده‌ای پیروی نمی‌کنند و همه نوع دوستی و رفتاری از این قشر سر می‌زند.

اینکه چرا نوکیسگی از نظر اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و حتی روانی مذموم است، بیشتر به دلیل ضدیت این نوع رفتارها با قواعد و اصول عرفی، اجتماعی و فرهنگی بوده و همچنین به اثرات و دلایل سیاسی و اقتصادی نوکیسگی بازمی‌گردد. ابتدا اینکه خود لفظ نوکیسه نوعی طراحی لغوی برای نشان دادن نارضایتی از این طیف رفتارها است. در واقع نوکیسه‌ها با رفتارهای خود عرف را به سخره گرفته و اجتماع را دچار نابسامانی و تضاد می‌کنند و همچنین فرهنگ را از اصالت تهی کرده و جنبه‌های مادی آن را ترویج و تبلیغ می‌کنند. نوکیسگان سیاست و سیاست‌گذاری و همچنین سیاست‌گذاران را به سمت خود چرخانده و در آن‌ها نفوذ می‌کنند و منافع خود را نیز از همین مجرا پیگیری می‌کنند. نوکیسه‌ها اقتصاد را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهند. اولاً این قشر محصول زوایای تاریک و غیر شفاف اقتصاد (قاچاق و رانت) هستند و همچنین با رفتارهای خود اقتصاد را دچار بی‌ثباتی کرده و فرمان اقتصاد را به سمت دلالی و واسطه‌گری هدایت می‌کنند که در این شرایط تولید و آفرینندگی دچار رکود می‌شود.

دلایل پیدایش نوکیسگی را نیز ذیل دو دسته از دلایل اولیه و بنیادی و ثانویه و ساختاری، می‌توان بررسی و تحلیل کرد. دلایل بنیادی و اولیه پیدایش نوکیسگی شامل این موارد می‌شود:

۱- تربیت خانوادگی و اجتماعی ۲- نوع آموزش. دلایل اقتصادی شکل‌گیری نوکیسگی نیز عبارت‌اند از: ۱- رانت ۲- دلایل سیاسی نوکیسگی ۳- نوسانات اقتصاد ۴- دلالی و واسطه‌گری.

تأثیرات و پیامدهای رفتاری نوکیسگان نیز موضوعی مهم و قابل توجه است که در حوزه‌های فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی قابل مشاهده و بررسی است. نوکیسگی در حوزه فرهنگی، فرهنگ را مادی کرده و شکاف فرهنگی ای میان اعضای جامعه به وجود می‌آورد. در حوزه سیاست نیز سیاست رازرسالت خود که همانا راهبری جامعه و خدمت به کشور است، دور می‌کند. نوکیسگان با پول‌هایی که وارد این حوزه می‌کنند، به نوعی سیاست را از مسیر آرمانی خود دور کرده و آن را در راستای منافع خود قرار می‌دهند. آنان جامعه را نیز دچار آنومی و تضاد می‌کنند و تخم نفرت و بی‌اعتمادی را در میان اعضای جامعه می‌کارند. به نوعی باید نوکیسگان را غارتگران سرمایه اجتماعی در میان سطوح و طبقات مختلف اجتماعی و سیاسی کشور نامید. در واقع نوکیسگان اقتصاد را نیز بی‌نصیب نگذاشته و با رفتارهای اقتصادی خود، انتظارات غیرمعقول اقتصادی فعالان اقتصادی را بالا می‌برند که از این طریق جذابیت تولید اقتصادی کم‌رنگ می‌شود. نوکیسگان با رواج دلالی، ارزش‌های اقتصادی ای مانند قناعت، کمک و همیاری اجتماعی و کارآفرینی و ارزش‌آفرینی را در اقتصاد کم‌رنگ می‌کنند.

مبحث مهم دیگری که در این مجال به آن پرداخته شده است، موضوع علاج نوکیسگی است. آن هم این‌که چگونه می‌توان ظهور و بروز و نیز اثرات نوکیسگی را در کشور کم‌تر کرد؟ در این راستا باید در دو سطح برنامه‌ریزی کرد تا در ادامه اقدام و عمل نیز صورت گیرد: ۱- اقدامات پایین‌دستی و در سطح احاد افراد جامعه و نهادهای تربیتی و ۲- اقدامات بالادستی توسط ارگان‌های دولتی. با توجه به چکیده‌ای که ذکر شد، در این پژوهش سعی شده است که مفهوم نوکیسگی و ابعاد مختلف این پدیده سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و ... تحلیل و تبیین گردد.